

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

כ מישודיק

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

תרגום אישכנזי

קדושים ב

כ (א) וידבר יהוה אל משה לאמר:
(ב) ואל בני ישראל תאמר איש
איש מבני ישראל ומן הגר והגר
בישראל אשר יתן מזרעו למקד

כ (א) דער עוויגע שפראך
פֿערנער צו משה, וויא
פֿאלגעט: (ב) זאגע אויך דיעזעם
דען קינדערן ישראל'ס: יעמאנד
פֿאן דען קינדערן ישראל'ס,
אָדער איין פֿרעמדער, דער
זיך אונטער דעם פֿאלקע
ישראל'ס אויפֿהעלט, אונד פֿאן ווינעם זאמען דעם געטצען מולך איבערגיבט, זאלל געטער-
טעט

תרגום אונקלוס

ר ש י

כ (ב) ואל בני ישראל תאמר. עונשין על
האזכרות
כ (א) ומלילי עם משה למימר: (ב) ולבני
ישראל תימר גבר גבר ומן בני ישראל ומן גיורא דיתגירון בישראל די יתן מזרעיה
למולך

ב א ו ר

כ (ב) ואל בני ישראל תאמר, כל הנאמר בפרשה שלמעלה שנוהג בכל איש ואיש, נאמר
אל כל עדת בני ישראל, אבל פרשה זו שנאמרו בה עונשין על האזכרות, דברים
שנמסרו לבתי דינין, נאמר ואל בני ישראל תאמר: איש איש, לפי פשוטו ענינו כמו יהיה
מי שיהיה, וכן בתרגום אישכנזי (יעשעיה), ויב"ע תרגם גבר טלי, או סיב, ורבותינו ז"ל בת"כ
דרשו עליו: ומן הגר, גר לדיק: אשר יתן מזרעו למלך, יש חכמים אומרים מולך ע"ז
גמורה, וי"א שהוא מין ממיני הכזפים, ולדעת האומר שהיא ע"ז באל לענוש כרת וסקילה
על כל העובד ע"ז בעבודה זו של מולך אעפ"י שאינה עבודה המיוחדת לה, וכבר זכרנו
(פרשה י"ח ב"א), שלדעת רמב"ן ז"ל היו מעבירין הבנים באל ממש, והאל אוכלת גם עד
שמת, ורבותינו למדוהו בג"ש נאמר במלך לא תתן להעביר למלך, ונאמר להלן מעביר בנו
ובתו באל, מה להלן באל אף באל באל, וכן משמעות הכתובים שמגדילים התועבה הזאת
מאל על כל שאר מיני ע"ז, אין זה אלא בעבור שכיבת דם הבנים ואכזריות האבות, שנאמר
ויבנו את צמות הנבל אשר בגוף בן הנוס להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא
כויזים ולא עלתה על בני לעשות התועבה הזאת (ירמיה ל"ב ל"ה), ואינו חייב אלא כשמעביר
מזרעו, אבל המעביר עלמו באל פטור כמו שאמרו בגמרא, ואם רש"י ז"ל הוכיח מסוגיא זו
שאין העברה באל למלך שריפה, אלא מכד זה ללד זה, כבר השיב רמב"ן ז"ל שמהעברה
ראשונה חייב מיתה, ובפאעביר עלמו פעם אחת ולא יכול לסבול, פטור מדין ב"ד, ומדברי
רבותינו

ה מ ע מ ר

ועיין מ"ש ידידי מהרמ"ל בפתרון המלות שלו להביא ראיה מדברי חז"ל, ומדברי הראב"ע כי
הגירסא מדת הלז ולא זולת היא העיקר. וגם בזה נכונים דבריו, שציקר המלה הזאת הוא
שורה בחילוף השי"ן, וענינו על יוסר המדה בשורת הדין. וידידי ר' יוסף ווייסע נ"י הוסיף כי
ע"פ הדברים האלה נכונו דברי חז"ל ונמצאה שלא ירתיח, וכוונתם שלא יתן רק הראוי על פי
שורת הדין ולא ירתיח את מדת הלז כאילו דעתו להוסיף והוא אך למחסור.

כ (ב) אשר יתן מזרעו למלך, עיין בנאור, והרמב"ם בספרו המורה (ח"ג פרק ל"ו) האריך
מדוע עשתה המורה חיווק נגד ע"ז וזאת יותר משאר עבודת האלילים, וידידי מהרמ"ל
העתיק את דבריו, למעלה (בפרשה י"ח סאוק ב"א) בספרו פתרון המלות, קחם נא מזה,
ומדבריו חבין מדוע מעביר עלמו פטור; אולם ממה שדרשו מזרעו ולא כל זרעו נראה שחזו
שארפו את בניהם ממש ונדעת הרמב"ן, ולכן המעביר כל זרעו פטור, וכמ"ש הרא"ה בספר
החינוך פרשת אחרי מות, שהכומרים האקרנים היו מנטיחים אל האבות שאם יקריבו בן אחד
למולך

ק ד ו ש י מ כ

מוֹת יוֹמַת עִם הָאָרֶץ יִרְגְמוּהָ
בְּאֶבֶן: (ג) וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ

ההוא

תרגום אישכנזי קעז

טעט וועררען: דאז געטיינע
פאלק זאלל איהן מיט שטיינען
צו טאדע ווערפען. (ג) איד
זעלבסט וועררע אויך מינען
צארזאן איינען זאלפען מענע

שען

ר ש י

תרגום אונקלוס

לְמוֹלֵךְ אֲחַקְטֵלָא יַחְקֵטִיל עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל
יִרְגְמוּבֵיהּ בְּאֶבְנָא: (ג) וְאֲנָא אֶתֵּן יַת רִגְוִי

בגברא

האזהרות: מות יומת. בנ"ד ואם אין כח
בנ"ד עם הארץ מסייעין אותן: עם הארץ.
שננו נכרתת הארץ שעתידין לירש את
הארץ עי מלות הללו: (ג) אתן את פני:
ולא בנבור שאין כל הנבור נכרתין:

כי

ב א ו ר

וכותינו באגדה יש כמו ראה לדעת רמב"ן ז"ל, שבמקרא שהבאנו הכחוב על העברה באש
למלך נאמר בו אשר לא כויתי ולא עלתה על לבי, ואמרו ז"ל לא כויתי לאברהם, ולא עלתה
על לבי ליפתח, ולא יתכן זה אם העברה במולך אינו אלא להעביר מלך זה לכד זה: מות
יומח, בנ"ד ולכן הפסיק כאן בעל הטעמים: עם הארץ, פרשנוהו (פרשה ד' כ"ז), שלכד
המלך, והכ"הג וסנהדרין גדולה אין בכלל עם הארץ, וכל האחרים קרויים עם הארץ, כי
שגשג אלה הם השופטים העליונים, ולכן אמר אחר שנתחייב מיתה בנ"ד, רגמוהו עם הארץ,
בדרך ויד כל העם באחרונה (דברים ט"ז ז'), וכ"כ ואלו אמר מות יומת בנ"ד, או עם הארץ ירגמוהו, אבל
מסייעין אותן, וכן הוא בת"כ, ובאילו אמר מות יומת בנ"ד, או עם הארץ ירגמוהו, אבל
אין זה אלא אחר שנתחייב בנ"ד, לא בדרך קנאה ונקימה: באבן, שם הכלל כמו ויהי לי
שור וצמור (בראשית ל"ב ה'), ורבותינו דרשו מלמד שאם מת באבן אחת ילא: (ג) ואני
אתן את פני, מלת פני פרשנוהו (פרשה י"ז י'), שיפסטהו השם על התועבה הגדולה הזאת,
ויכריתהו מקרב עמו, ומוסב על מקרא שלפ"ו, הם ירגמוהו באבן, ואני אכריתהו מקרב עמו,
ומכאן אני למד שהכריתות האמורות בתורה הן לע"הב, שאם בע"הו אחר שמת איך יכרת,
ואין לך לפרש שאם לא יומת ע"פ ב"ד, כגון שאין כח בידים או שעבר בסתר יכרת מקרב
עמו בקולר ימים, שזה אמור למטה בענין ואם העלם יעלימו וגו' לבלתי המית אותו (פסוק
ד'), ושמתו אני את פני באיש ההוא וגו' והכרתי אותו (שם ה'), ומה לי העלם יעלימו,
או עבר בסתר, או שאין כח ביד ב"ד להרגו, ואם כל חיינו מיתות אומרין להם התורה,
שכל המתודה יש לו חלק לע"הב, כמו שנינו בסנהדרין (דף מ"ב ע"ב) הכחוב מדבר בשלח
עשה תשובה, מלבד שנסקל בע"הו, אכריתנו מעמיו לאחר המות, וזה להפך מן ואתה תבוא
אל

ה מ ע מ ר

למולך אז שאר הבנים יכליתו עד מאד, ולכן היה זה מהורות שיעביר כל זרעו, ולא חייבה
התורה עליו. (ג) אתן את פני, אמר הרב המבאר ומכאן אתה למד שהכריתות האמורות
בתורה הם לע"הב וכו', ואם גם אמת נכון הדבר כי כרת ענינו לע"הב, מ"מ מכאן אין ראיה
מוכרחה, כי נוכל לומר שהכוונה כי ירשה ה' אותו ולא ישאיר לו שם ושארית בארץ ויחסרנו מנין
ונכד בעמיו, ובמו שאמר הרמב"ם" במקום הנזכר, יען הוא התחכם לאשר בניו בהגל הזה,
לכן אכרי אשמידם, וכן כתב הראב"ע ואני אתן את פני באיש ההוא אם היה בסתר, וי"א כי
טעמו להכרית זרעו ע"כ, פירוש דבריו, כי לדעת קלח, מאמר ואני אתן את פני הוא בפני
עצמו, וי"א כי הוא נמשך על והכרתי אותו וכו' דהיינו אני אתן בו את פני להכרית זרעו,
והקך רואה כי גם הוא פי' כרת על מיתת הבנים, ולדעת שכתבנו ז"ל שני מיני כרת הם.

תרגום אשכנזי

שען לעגען, אונד איהו אויס זיינעם פאלקע אויסראטמען, דארום דאס ער פאן זיינעם זאמען דעם מולך איבערגעבען, מיין הייליגטהום צו פֿעראונרייניגען, אונד מיינען הייליגען נאָ

קדושים כ

ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי

קדשי

תרגום אונקלוס

בגברא יהוא ואשישי יהיה מגו עמיה ארי מזרעיה יהב למולך בדיל לסאבא יח מקדשי ולאחלא ית שמה דקדשי: (ו) ואם

מכבי

ר ש"י כי מזרעו נתן למולך. לפי שאמר מעביר צו ובתו באש בן בנו וכן בתו מנין ת"ל כי מזרעו נתן למולך. זרע פסול מנין תלמוד לומר בתו מזרעו למולך: למען טמא את מקדשי. את כנסת ישראל שהיא מקודשת ל

באר

אל אבותיך בשלום (בראשית ט"ו ט"ו), וזה יכרח מקרב עמו, והוא בנין אב לכל הכריתות האמורות בתורה שהן מיני עונשים המגיעים לנפש היוולדת שאינה נאספת אל עמה, וכן אחרות רשעים נכרתה (תהלים ל"ז ל"ח), שנכרתים מארץ החיים, וזה פי' ותהי אחריתי כמוהו (במדבר כ"ג י'), ועל החכמה נזמר כי אם יש אחרית ותקוהך לא חכרת (משלי כ"ג י"ח), ואחרית אחר החיים הללו, וכמו אבינה לאחריתם (תהלים ע"ג י"ז), אך בחלקות תשית למו וגו' (שם שם י"ח), והרי רבותינו ז"ל אמרו הכרת חכרת הנפש ההיא, הכרת בע"ה חכרת לע"ה, וכל שכן נותן מזרעו למולך, שעובד ע"ז וגם רוצח את בנו, אלא שהם ז"ל אמרו שיש גם כרת בע"הו שימיו נכרתין, ובכל זאת אנו רואין רשעים גמורים ולפעמים מזקינין ברשעתם, והיכן כרת של אלו, אם לא לע"ה, ומדרך הסברה אין כל הכריתות שוות, הן בזמן והן בלעך הנפש, וסוף סוף העובר על אחת מהן ולא שב בחייו, נפרעין ממנו באזת ממיני הכריתות באחריותו, שוב ראיתי נפי' החכם ר"ע ספורנו ז"ל ואני אחן את פי, אם לא ישוב מרשעו, באופן שלא תהא מיתתו כפרתו, והכרתי אותו, זה בהכרח יובן לחיי עולם, אחר שגמורו באשן, שאין להכריתו עוד בע"ה, ויפה דבר: כי מזרעו נתן למולך, שאר העובדים עבודה זרה נותנים לה חוק הראוי לשמים כמו וזבח קרבן לע"ז, והרשע הזה נותן למולך זרעו, שמרוב טומאת לבו לא חמל על זרעו, לעבוד אותה בדבר שהיא תועבה בעיני השם, כמו שאמר אשר לא נוייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, כי רחום וחנון וקדוש הוא: למען טמא את מקדשי, כדרך קדש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה כ"ג י'), והרשע הזה מטמא קדש ה' אשר אהב להעבירו למלך הנבזה הזה, דומה למה שפרשנו (פרשה י"ח כ"א) שנאמרה אזהרת מולך, אחר העריות שנולדים מהם ממזרים, לומר אחר שהקדש זיק מטומאת המשכב להיות זרעך מקודש לי, אל תעביר זרע קדש למלך, וכן מפורש בקבלה וגם את בנייהם אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה (יחזקאל כ"ה ל"ו). וקרוב לזה פי' רש"י ז"ל למען טמא את מקדשי, את כנסת ישראל שהיא מקודשת לי כלשון ולא יחלל את מקדשי, וכן כולל טומאת המקדש עלמו, כי שופך דם ילדים נקיים לתועבה הזאת, ועל זה נאמר ולא טמא את הארץ וגו' אשר אני שוכן בתוכה (במדבר ל"ה ל"ז), כלומר הארץ אשר מקדשי בתוכה, שדומה למטאז את מקדש ה'. ורמב"ן ז"ל פי' עוד לפי שהקריב מורעי למולך, ואח"כ יבוא אל מקדש ה' להקריב קרבן מטאז את המקדש, כי קרבנותיו טמאים ותועבה לשם, והוא עלמו טמא לעולם שנטאז ברעה שעה, כמו שאמר באוב וידעוני לטמאה בה, וכתוב וכלוליהם טמאה ואחר שאמר וגם את בנייהם אשר ילדו לי וגו' אמר עוד זאת עשו לי טמא את מקדשי ביום ההוא (יחזקאל כ"ג ל"ח), וכל הפירושים הללו אחת: ולחלל את שם קדשי, כאמרו ומזרעך לא נתן להעביר למלך ולא תחלל את שם אלהיך (פרשה י"ח כ"א), ובארנו שם טעמו ושכלל כל הזנה מאחרי השם וסאל לרבו או דורש עתידות מוולתו, ונראה שזכר זה שם ובאן אל תועבת המולך, לפי שהרשע הזה עובד אותו בהקרבת דם בניו, ואח"כ שכן רלון האל, והרי

ק ד ו ש י ם כ

קדשי: (ד) ואם העלם יעלימו עם
הארץ את עיניהם מן האיש
ההוא בתתו מזרעו למלך בבלתי
המית אתו: (ה) ושמתני אני את-
פני באיש ההוא ובמשפחתו
והכרתי

תרגום אשכנזי קעח

באמען צו ענטווייהען. (ד) ווען
אלזא דאז געמיינע וועזען איה-
רע אויגען פאן איינעם זאלען
מאננע אכציהען, דער פאן זיי-
נעם זאמען דעם מולך גיבט,
איהן ניכט אומצוברינגען: (ה) זאָ
ווערדע איך מיינען צאָרן אויף
איינען זאלען מענשען אונד
זיינע פאמיליע ריכטען, אונד
איהן

תרגום אונקלוס

מִכְבֵּשׁ יִכְבְּשׁוּן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יִת
עֵינֵיהוֹן מִן בְּבָרָא הַהוּא בְּדִיהַב מְזַרְעִיה
לְמוֹלֵךְ בְּדִיל דְּלֵא לְמַקְטִיל יְתִיבָה: (ה) וְאַשְׁנֵי
אַנְא יִת רוּגְוֵי בְּבָרָא הַהוּא וּבְסַעֲדוּרְהֵי
וּאִשְׁיָצִי

ר ש י

לי כלשון ולא יחלל את מקדשי (ויקרא כ"א):
(ד) ואם העלם יעלימו - אם העלימו בדבר
אחד סוף שיעלימו בדברים הרבה אם
העלימו סנהדרי קענ' סוף שיעלימו סנהדרי
גדולה: (ה) ובמשפחתו - אמר ר"ש וכי משפח'
מה תטאה אלא ללמדך שאין לך משפחה
שיצ

ב א ו ר

והרי הוא מזלל שם קדשו, לייחס לו תועבה גדולה ואכזריות נמרץ שיבקש לכבודו הריגת הבנים,
וחסו עלמו אשר לא חיותי ולא עלתה על בני, וכמו שאמר כי כל תועבת ה' אשר שגא עשו
לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם (דברים י"ג ל"א), והזהיר שם
שלא נעשה כן לשמים, ונאמר עוד זאת עשו לי עמאז את מקדשי ביום ההוא וגו' (יחזקאל כ"ג
ל"א), הרי שהיו מיחסים עבודת המולך למעשה כשר ורלוי לגבוה. ורמב"ן ז"ל אמר (פרשה
י"ח כ"א), שכאשר ישמעו הגוים שכבד את המולך בזרעו, ויקריב מנהמתו קרבן לה' הוא חלול
השם, וזה קרוב לדברנו: (ד) ואם העלם יעלימו, אילו אמר לבד לבלתי המית אותי, היה
מוסג על השפיטים, וכשאומר בתתו מזרעו למולך למדנו שמדברגם על הרואים המעשה, ומעלימי'
עיניהם נאילו לא ראו, לבלתי המית אותי בעדותם לפי שמרחמים עליו, ואינן חסים על כבוד
השם המתחלל במעשהו, ולא על דם נפשות נקיים השפוך, ואין כריך לומר אם הסנהדרין
עלמם יעלימו עיניהם ולא ימיתוהו שתחול נקמת ה' עליהם: (ה) ושמתני אני, למעלה (פסוק
ג') אמר ואני אתן את פני, וכן לפנינו (פסוק ו') אמר ונתתי את פני, גם (פרש"י ז"י) אמר ונתתי פני
בנפש האוכלת את הדם וכאן אמר ושמת, לדעתיה הוא כמו וישם ה' לקין אות (בראשית ד' ט'), ושמתני
בהם אות (ישעי' ס"ו י"ט), שהוא אות בנוף, והעעס לפי שמוֹלך חמור מאד שזכרת משני העולמי', כמו
שלאמר עם הארץ ירגמוהו באבן, גם ואני אתן את פני לע"ה, אשר עתה שאם לא ימיתוהו
שמים אעשה, ושמתני אני את פני באיש ההוא, שימות במגפה, גם והכרתי אותי לע"ה, וכן
הנני שם פני נכס לרעה (ירמיה מ"ד י"א), שנאמר על החרב והרעב והדבר שימותו בם,
ואין כן אוכל דם, או פונה אל האובות: ובמשפחתו, בפרושנו לספר בראשית פסוק למשפחותיהם
לאו

ה מ ע ר

(ה) ובמשפחתו, עיין בבאור ובראש"ע, והנה לדעת כלם יהי' הכוונה על האנשים החטאים
לבדם, וכמו שאמרו בת"כ אם הוא חטא משפחתו מה חטאה, אולם כבר מלאנו פוקד עון אבות
על בנים, ואם גם אמרו חז"ל באווחין מעשי אבותיהם בידיהם, הלא יפלא מאמרם בעון נדרים
בנים קטנים מתים שנאמר וחבל מעשי ידך, והלא ע"ז יקשה אם הוא חטא בניו הקטנים מה
חטאו? לכן אמרתי אני בלבי שהענין כך הוא, ידוע לכל משכיל כי המות בעכמו אינו רע כלל,
לפס אשר חטא לחפשי כי היא החליפה עולם עובר בעולם עומד, ולו ית"ש כפלים לתושיה
להנחילה

תרגום אשכנזי

איהו, זאמט אללען דיא זיינער
אונזעכט פאלגען, דעם געטצען
טולך אנצוהאנגען, אויס איה-
רער נאציאן אויסראטטען.
(ו) דיא פערזאן, וועלכע זיך אן
טארטענכעשווערער אונד ציי-
כענדייטלער האלטען ווירד,

איה-

ר ש י

שיש זה מוכס שאין כולם מוכסין שכולם
מזסין עליו: והכרתי אותו. למה נאמר
לפי שנאמר במשפחה יכול יהיו כל המשפחה
בהכרת ת"ל אותו אותו בהכרת ולא כל
המשפחה בהכרת אלא ביסורין: לזנות אחרי
המולך. לרבות שאר ע"א שעבדה בכך
ואסילו אין זו עבודה:

ק ד ו ש י מ כ

והכרתי אתו ואת כל הזנים
אחרייו לזנות אחרי המלך מקרב
עמם: (ו) והנפש אשר תפנה אל-
האבת ואל הידענים לזנות

אחריהם

תרגום אונקלוס

ואשיצי יחיה וית כל דטען בתרוהי למטעי
בתר מולך סגו עמרון: (ו) ויאנש די
יחפני בתר בידין וזכורו למטעי בתריהון

ואתו

ב א ו ר

יאלו מן התיבה הוכחנו שכל המינים יש משפחות, כמו מין הסוס מין החמור, כלם מין אחד,
אבל מאנשים סוסי מדינה זו מסוסי מדינה אחרת, והדומים ממש נקראים משפחה, וכן במין
האדם, יש משפחות שדומים בטבע נפשותיהם, כמו המשפחות שזכרו בכתובים, קלחן בעלי
שכמה, בעלי גבורה, וכמו משפחת הכהנים והלווים וכן כלם, וגם הדומים במעשה התועבות
ובמשפחות טומאה נקראים משפחה, כאמרו מן המשפחה הרעה הזאת (ירמ' ח' ג'), ולכן
אותן המעלימים עין מן התועב הזה ומחפים עליו, קרא הכתוב משפחתו, כי דומים אליו בטבע
נפשם. וקרוב לזה אמרו בת"כ אמר רבי שמעון וכי מה חטאה המשפחה, אלא ללמדך שאין
לך משפחה שיש בה מוכס שאין בלך מוכסין, שיש בה לסטים שאין כלם לסטים, משני שמפין
עליו, כלומר לסטים שנמשפחה ואינן מרחיקים אותו מחברתם כלה לסטים שאין הלסטיות רע
בעיניהם, לולי כן לא היו מחפין עליהם ולא מחננין אותן, וכן כאן אלו המעלימים עיניהם
משפחתו הן ונדונין עמו: והכרתי אתו ואח כל וגו', לפי שלא אמר והכרתי אותם, אלא אמר תזלה
והכרתי אותם וזר לומר ואת כל הזנים אחריו, למדנו שאין המשפחה בהכרת לע"ה הנכמרה, שהרי
לא עשו התועבה, לכן והכרתי אותו לכדו, אבל במשפחה אשים את פני בע"ה שדונין ביסורין,
ועל כן חזר ואמר שאם יש במשפחה שהלכו בעלמא לעשות כמורה או שסייעו בדבר יכרתו גם המה
וזהו ואת כל הזנים אחריו לזנות אחר המלך, פי' לזנות על העושה מעשה כמו בפסוק שלא זרו,
וכמו שפרשנו (פרשה י"ט ל"א). ובת"כ אמרו והכרתי אותו מה ת"ל לפי שנא' ובמשפחתו יכול
תהא משפחתו בהכרת, ת"ל אותו אותו בהכרת ואין משפחתו בהכרת אלא ביסורים, ותבינהו מדברנו:
(ו) והנפש אשר תפנה, לדעת האומר מולך אינה ע"ז יפה סמכו אל טוב וידעוניהם הן נשפים
לדעת עתידות, ולדעת האומר שהוא ע"ז, סמך אליו טוב וידעוניהם גשם הן נכרת: לזנות
אחריהם

ה מ ע מ ר

להנחילה יש מאולר החיים, ויפה שעה אחת בע"ה מכל חיי הע"ה, אך אל הקרובים ונפרט
אל האבות הוא רע מאד, כי יראו בנעו אחיהם ובמות בניהם אשר טמנו ורכו והם ישארו
בלמוד ושומם, ולזה הנני אומר כי מה שזא פוקד עון אבות על בנים וגו' הענין שבנו ובנו בנו
וזאם גם דור רביעי יראה (כי יותר הוא יולא מדך הטבע) ימותו כלם ועיניו רואות, וכן גם
כאן הכוונה כי משפחתו ולא לאיו ימותו בחייו ואחרי כן ימות גם הוא בפס רוח ונפש מרה—
ואל תשיבני שאם אין רע נמות, איך תהי' מיתה בידי שמים לעונם על עון, דע ידידי! כי
תכונת הנפש ביום הכרדה מן הגוף עוד נעלמת מעיני כל חי, ואין ספק כי לאיש אשר אין לו
טעם משפט מות מתוקה גנת מותו. והנפש השועלת היא תמות בענין רע.

ק ד ו ש י ס כ

אֲחֵרֵיהֶם וְנִתְתִי אֶת־פְּנֵי בְנֵי־שֵׁשׁ
הָהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:
(ז) וְהִתְקַדְּשֶׁתָם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים
כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
(ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקְתִּי וְעִשִׂיתֶם
אֹתָם אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: (ט) כִּי־
אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־אָבִיו

ח ר ג ו ס א ש כ נ ז ט י

אִיהֵנָען אֲנַצוּהָאֲנַנְעוּ, אִיִּף דִּיעַ
זַעֲלֹבֶע פֶּערוּזָן וועררע אִיךְ מִיִּי
נַעַן צָאָרן רִיכְטֶען, אונד זײַא
אױס אִיהרער נאַצִיאָן אױס־
רֶאָטטען. (ז) הָאָלְטֶעט אִיךְ
הִיילִיג, זָאָ וועררעט אִיהר הִיִּי־
לִיג זײַן, דַּען אִיךְ דַּער עױגֶע כִּן
אִיעֶר גַּאָטט! (ח) בַּעֲבָאֲב־
טַעט מִיִּיעַ גױעטצע אונד הָאָל־
טַעט זײַא, אִיךְ כִּן דַּער עױגֶע,
דַּער אִיךְ הִיילִגעט! (ט) וועל־
כַּער מַאָז זײנעם פֶּאָטער אָדער

ואח

ח ר ג ו ס א ש כ נ ז ט י

וְאֵרָן יֵת רִנְיָו בְּאִינְשָׁא הָהוּא וְאִשְׁעֵי יְחִיָּה
מִגּוֹ עַמִּיה: (ז) וְהִתְקַדְּשׁוּן וְתַהוֹן קְדִישׁוֹן אַרְי אָנָא יִי אֱלֹהֵכּוֹן: (ח) וְהִטְרוּן יֵת קִימִי
וְהַעֲבִדוּן יְחַהוֹן אָנָא יִי מִקְדָּשְׁכּוֹן: (ט) אַרְי גְּבַר גְּבַר דִּי יְלוּטִי יֵת אָבוּהִי וְיֵת אַמִּיה
אֲחַקְטֵלָא

ב א ו ר

אחריהם, לעשות מעשה, וכן כל לזנות על המעשה, ופרשנוהו (פרשה י"ט ל"א): והכרתי אתו,
היה לו לומר והכרתי אותה מקרב עמה כי נפש לשון נקבה, וראב"ע ו"ל אמר מלאנו נפשים,
גם כל נפש ארבעה עשר, וכן והכרתי אותו, וזה דוחק כי רק מלאנו מלודדות את נפשים (יחזק' י"ג
ב'), וכן כל נפש ארבעה עשר, אבל באן בנחוב אחד אמר חפנה, בנפש ההיא, ויסמוך לו אותו
עמו זר מאד, אולי ירמוז ליום הדין הגדול שיקום בנוף ונפש ויכרת מקרב עמו. וכת"כ אמרו
לפי שהוא אומר איש או אשה כי יהיה בהם טוב או ידעונו וגו' עונש שמענו אזכרה מניין,
ת"ל אל חפנו אל האובות ואל הידעונו, עונש ואזכרה שמענו, כרת לא שמענו, ת"ל והכנס
אשר חפנה אל האובות ואל הידעונו: (ז) והתקדשחם, הקדישו עלמיהם, תתרומו כלבבכם
ממחשבות בזויות וממעשים בזוים כאלה, בדרך וגם הבהנים הנגשים אל ה' יתקדשו (שמות
י"ט כ"ב), והן אותן שזכר בפרשה מולך ואוב וידעונו וכדומה מכל מיני ע"ז וכשפים, וכן
אמרו בת"כ זו קדושת פרישת עבו"ס, או אינה אלא קדושת כל המלות, כשהוא אומר קדושים
תהיו, הרי קדושת כל המלות אמור, ומה ת"ל והתקדשחם זו קדושת פרישות ע"א וזה ראיה
לפרשנו (פרשה י"ט ב') שכל המלות האמורות בפרשה שלמעלה קדושות הן: והייתם קדושים,
אם תעשו את שלכם ותתקדשו אני מבטיח לכם שתהיו קדשים: כי אני ה' אלהיכם, בידי לקדש
אחכם ולהעלותכם על כל מנהגי הילר: (ח) ושמרתם את חקתי, כמו כן תשמרו את חקתי,
גם אותן שאינן כפי שקול דעת האדם, ולולי נזכרו עליהן לא היו בזויות לחכמי לב, כי גם
אלה אם תשמרו ותעשו חקדשו נהן, כי אני ה' מקדשכם על ידיהן: (ט) כי איש איש
אשר יקלל, החקים שזויותי לכם לעשות, תשמרו מאד לעשותם, כי אם תתעללו בשמירתן,
לסוף אפשר שתגיעו בגללם למות בידי ב"ד, ומכל החקים שזכרו בענין, אין בזון אחת מהן
חוב מיתה זולתי מקלל אביו ואמו, ומחלל שבת, ועובד למולך, ועושה טוב וידעונו, ומקלל
הערייות, ואזכרת המולך נזכרה בפרשת אחרי מות, ולכן החל בה בפרשה זו ומייב עליה סקילה,
ואזכרת טוב וידעונו נאמרה בסוף פרשה שלמעלה, לכן נאמר עונש שלה בסוף פרשה זו, ומלות
מורא אב ואם נאמרה בתחלת הפרשה הקודמת, על כן החל בעונשה בפרשה זו, ולא נאמר כאן
עונש מחלל שבת, שכבר מפורש מחלליה מות יומת, גם סקילה מפורש בספר במדבר, ואם
נאמר ומקלל אביו ואמו מות יומת (שמות כ"א י"ז), הולך לשנותו לחייבו גם לאחר מיתה,
ועוד לפי שכלה להזכיר עונשי הערייות, שהיא קדושת הזרע, סמך לו עונש מקלל אביו ואמו,
שהוא ג"כ בעבור קדושת הזרע שהן שותפין בזירחיו, וכמו שזכרנו (פרשה י"ט ג'): יקלל,

תרגום אשכנזי

זינער מוטטער פלוען ווירד, זאלל דעם טאָדעם זיין, ער האָט פֿאַטער אָדער מוטטער געפֿלועט, אונד דאָדורך זיין לעבען פֿערווירקט (זינע בלוט= שולד ליגט אָן איהם, ער האָט עס זיך זעלבסט צו צו שרייבען). (י) ווען יעמאַנד מיט איינער עהעפֿרויא עהעברוך טרייבט,

קדושים כ

וְאֶת־אִמּוֹ מִזֹּת יוֹמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ: (י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מִזֹּת יוֹמַת הַנְּאֹף וְהַנְּאֹפֶת: (יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב

אח מיט דער פֿרויא זינעם נעכסטען עהערוך בעגעהעט, דאָ זאלל דער עהעברעכער אונד דיא עהעברעכערין דעם טאָדעם זיין. (יא) ווער זינע שטיעפֿמוטטער בעשלעפֿט, דער

רשי

(ט) אביו ואמו קלל. לרבות לאחר מיתה: דמיו בו. זו סקילה וכן כל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם הם ולמדנו מאוב וידעוני שנאמר בהם באבן ירגמו אותם דמיהם הם. ופשוטו של מקרא כמו דמו בנפשו אין נענש על מיתתו אלא הוא שהוא גרם לעלמו שיהרג: (י) ואיש. פרט לקטן: אשר ינאף את אשת איש. פרט לאשת קטן למדנו שאין לקטן קדושין ועל איזו אשת איש חייבתי לך: אשר ינאף את אשת רעהו. פרט לאשת עכו"ם למדנו שאין קדושין לעכו"ם: מות יומת הנואף והנואפת. כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק:

תרגום אונקלוס

אֲחֻקְטָלָא יִחְקֻטִיל אָבוּהִי וְאִמּוּהִי לְטָ קְטָלָא חַיִּב: (י) וְגִבְרָ דִּי יִגְוֹף יִתְּ אֶתְּ חַבְרִיהִי יִתְּ אֶתְּ חַבְרִיהִי אֲחֻקְטָלָא יִחְקֻטִיל גִּיפְסָא וְגִיפְתָּא: (יא) וְגִבְרָ דִּי יִשְׁכַּב יִתְּ

אחח אשר ינאף את אשת איש. פרט לאשת קטן למדנו שאין לקטן קדושין ועל איזו אשת איש חייבתי לך: אשר ינאף את אשת רעהו. פרט לאשת עכו"ם למדנו שאין קדושין לעכו"ם: מות יומת הנואף והנואפת. כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק:

באור

בשם המיוחד ולמדוהו רבותינו מן הכתוב: אח אביו ואח אמו, פי' ראב"ע ז"ל מושך עלמו ואחר עמו וכן הוא ואשר יקלל את אמו, וכן אמרו רבותינו ז"ל שחייב על קללת אחד מהן: אביו ואמו קלל, רבותינו למדו מכאן לרבות לאחר מיתה, לפי שמנה לאחר מיתה פטור, חייב במקלל, וראב"ע ז"ל אמר טעם אביו ואמו קלל, כלומר תועבה גדולה עשה: דמיו בו, זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם הם, ולמדנו כן מאוב וידעוני שנא' בהם באבן ירגמו אותם דמיהם הם, ופשוטו של מקרא כמו דמו בנפשו, אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעלמו שיהרג, מפי' רש"י ז"ל, כלומר דמיו בו ולא באחר, והוא עתיד לתת דין וחשבון שגרם בעונותיו לעלמו שיספך דמו, שהרי כל חייבי מיתות מתודין שיהא מיתתן כפרתן ואם אינו שם דמיו בו: (י) ואיש, פרט לקטן: אשר ינאף את אשת רעהו, פרט לאשת עכו"ם למדנו שאין קדושין לעכו"ם, מפי' רש"י ז"ל, וכן שנוי בת"כ. ויב"ע תרגם על אשת איש ארוסה, ואשת רעהו בעולה, וכפי הוראות המלות אני תמה שלא תרגם להפך, כי אשת איש משמע יותר בעולה שהוא אישה. ולפי פשוטו בכל העריות אפשר שיצבור לבא על הערוה, ולא יעשה חמס לבעלה, שהרי אמו וכלתו ודודתו ואשת אחיו אסורות גם לאחר מיתת בעליהן, ואשר העריות אפשר בפנויות, לבד אשת איש, מלבד הערוה עושה חמס גדול לבעלה, כמו שזכר בס' משלי כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם (משלי ו' ל"ד), והייתי אומר שיעקר האיסור בשביל החמס, אבל שוכב עמה ברגליו בעל, כמו אנשי זמה מחליפים נשותיהם, אינו חמור כל כך לפיכך דקדקה תורה ואמרה אשר ישכב את אשת איש, אשר ינאף את אשת רעהו, כלומר בין אשת איש בחמס, בין אשת רעהו שרובה במעשהו, תמיד חייב מיתה: ינאף, לשון גיאוף נוסף על זנות אשת איש, וכן אמרו רבותינו ז"ל אין גיאוף אלא באשת איש, לפי שאין בכל העריות חמס לבד אם היא גם אשת איש, נקראת בייחוד גיאוף, ואולי אף שרש המלה נאף, בכללו אף שרשו אונף, שמעלה אף הבעל וקנאתו:

אֶת־אִשְׁתְּ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו גְּלָהּ
 מִזֹּת־יּוֹמָתוֹ שְׁנִיָּהֶם דְּמִיָּהֶם בָּם:
 (יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּכְתּוֹ
 מִזֹּת־יּוֹמָתוֹ שְׁנִיָּהֶם תָּבֵל עֵשׂוֹ
 דְּמִיָּהֶם בָּם: (יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב
 אֶת־זָכָר מִשְׁכַּבֵּי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה

דער האט זיינעס פֿאַטערס
 בלעסע אויפֿגעדעקט, זיא זאָל=
 לען ביידע דעס טאָדעס זיין,
 זיא האַבען איהר לעבען פֿער=
 ווירקט. (יב) ווען יעמאַנד זיינע
 שוויגערטאָכטער בעשלעפֿט,
 זאָ זאָללען זיא ביידע דעס טאָ=
 דעס זיין, זיא האַבען איינע
 שענדליכע פֿערמישונג בעגאַנ=
 גען, אונד איהר לעבען פֿער=
 ווירקט. (יג) ווען יעמאַנד איינע
 מאַננספֿערזאָן אויף איינע ווייבליכע אַרט ביוואָהנט, דאָ האַבען זיא ביידע איין גרייל בע=
 גאַנ

עשו

מאַננספֿערזאָן אויף איינע ווייבליכע אַרט ביוואָהנט, דאָ האַבען זיא ביידע איין גרייל בע=
גאַנ

תרגום אונקלוס

ר ש י

אִתָּח אָבוּהִי עָרִיחָא דְּאָבוּהִי גְּלִי וְאַתְקַטְלָא
 יתְקַטְלוּן תְּרוּוִיהוּן קַטְלָא חִיבִין: (יב) וְגַבְר
 דִּי יִשְׁכּוּב ית פְּלִתִיָּה אֶתְקַטְלָא יתְקַטְלוּן
 תְּרוּוִיהוּן תְּבִלָּא עֲבָדוּ קַטְלָא חִיבִין: (יג)

(יב) תבֿל עשו. גנאי. ל"א מבלבלין זרע
 האָבֿ זרע הבֿן: (יג) משכבי אשה.
 מכניס כמכחול בשפופרת:
 ישכבו
 (יג) וגבר די ישכוב ית דכורא משכבי אהתא
 חועברא

ב א ו ר

מוח וימח, כל מיתה האמורה בתורה סהם אינה אלא חנק: (יא) אח אשת אביו, זין שהיא
 אמו זין אשת אביו שאינה אמו, ועדיין לא למדנו שחייב על אמו אנוסה, שאינה אשת אביו,
 לכך נאמר ערות אביו גלה להקיש ולדון ג"ש, נאמר כאן ערות אביו גלה, ונאמר להלן ערות אביך
 וערות אמה לא תגלה (פרשה י"ח ז'), ערות אביך זו אשת אביך, או אינו אלא אביך ממש
 (וכמו שאמרו חכמים לחיובו שתיים), נאמר כאן ערות אביו גלה ונאמר להלן ערות אביך ומה
 כאן אשת אביו אף להלן אשת אביו, ומשמע זין אשת אביו שהיא אמו ובין אשת אביו שאינה
 אמו, וזמר לכתוב וערות אמה, לאסרה מזום אם אעפ"י שאינה אשת אביו כגון אנוסה,
 ולמדנו בג"ש זו גם עונש הנאמר כאן מאזהרה הנאמר להלן מה אזהרה גם באמו שאינה אשת
 אביו, אף עונש כן, כך דרשו רבותינו בת"כ והוא כפשוטו הכתוב כמו שפרשנו שם, ואל"כ עונש
 זה כולל האזהרות כלם האמורות בענין זה בפרשת אחרי מות: ערות אביו גלה, פי' ראב"ע
 ז"ל דבר גדול עשה, ולדעתי כפי הפשט לפי שאשת אביו גם שאינה אמו, זכר טעם העונש
 שעב"פ ערות אביו גלה, אעפ"י שהיא נכריה לו, כמו ערות אחיך היא, וכמו שנאמרו שם:
 (יב) ואיש אשר ישכב אח כלחו, כל העריות האמורות בפרשת אחרי זין אשת אב לכלחו,
 אין בהן מיתת ב"ד, לכך כאן סמך מיד כלחו לאשת אביו, לחבר אותן שהן במיתה, וערות
 בת בנד לא זכר בעונשין, כי בכלל אשה ובתה היא כמו שיחבאר, והאמורים שם זין אשת אביו
 לכלחו שהן חייבי כריתות נזכרו כאן באחרונה: חבל עשו, פי' רש"י ז"ל גנאי, לשון אחר
 מבלבלין זרע האב זרע הבן, ואינו יודע לכוון הדבר, שגם באשת אביו בלבול זה, וכבר רמזנו
 על זה (פרשה י"ט כ"ג): (יג) את זכר, בפרשת אחרי הקדים ערות אשה ובתה לזכר, לפי
 שסמך כל העריות המולידות, ועל כן הניח זכר ובהמה באחרונה, וכמו שרמזנו שם (פרשה י"ט
 כ"א), ובאן סמך כל חייבי מיתות ב"ד, ולכן חבר תחלה אותן שהן בסקילה, אבל אשה וחמותה
 הן נשפחה: משכבי אשה, מכניס כמכחול בשפופרת, כן פי' רש"י ז"ל והוא לפי פשוטו,
 ורבותינו ז"ל אמרו בת"כ מגיד ששני משכבות באשה, ר' ישמעאל אומר הרי זה בא ללמד ונמלא
 למד, כלומר אין צורך ללמד שחייב שלא כדרכו בזכר, שאינה אלא שלא כדרכה, ונמלא למד
 לכל

עשו שניהם מות יומתו דמיהם
בם: (יד) ואיש אשר יקח את
אשה ואת-אמה זמה הוא באש
ישרפו אתו ואתהו ולא-תהיה

גאנגען, זיא זאללען דעם מאי
דעם זיין, זיא האבען דאז לע-
בען פערזוירקט. (יד) ווער איי-
נע פרויא אונד איהרע מוט-
טער הייראטהעט, דער האט
שאנדטהאט געטריבען. מאן
זאלל איהן אונד זיא פערברענ-
נען, דאטיט קיינע שאנדטהאט

אונ-

ר ש י

תרגום אונקלוס

הו עבדא עבדו הרויהו אתקטלא יתקטלון

(יד) ישרפו אתו ואתהו. אי אתה יכול
לומר אשתו הראשונה ישרפו שהרי נאשה

קטלא חביבין: (יד) וגבר די יסב ית אפתא

בהיתר

וירת אמה עצרת חטאין היא בנורא יקדון יתיה ויתהו ולא תהי עצרת

חטאין

ב א ו ר

לכל העריות שחייב על שלא כדרכה, וכבר אמרנו שהיא במשמעות מלת ערוה: (יד) אשר
יקח את אשה ואת אמה, בכלן נאמר שכינה, וכאן שינה הכתוב ואמר אשר יקח, ללמדך
שאינו חייב אלא דרך לקוחין, שנשא אשה, ואח"כ בא על אמה, אבל אנס או פתה אשה,
מותר ליטא אמה או בתה או אחותה, מבאן אמרו נושאין על האנוסה ועל המפותה, והאנוס
והמפתה על הנשואה חייב, ואין כן לפנינו ואיש אשר יקח את אחותו, שהרי אין קדושין תופסין
בה, וטעם שנאמר באחותו לקוחין אפרש בעז"ה, אבל כאן שתופסין קדושין בראשונה, דקדקה
תורה אשר יקח ע"י לקוחין ממש, כן למדנו מברייתא דת"כ ומיבמות (דף ל"ז ע"א): את אשה
ואת אמה, לפי פשוטי המקראות ראינו שנזכרו בפרשה זו לעונשין כל העריות שזכר למעלה
בזהרה, לבד ערות בת בנה או בת בתך, וכן ערות אשה ובתה לא חגלה את בת בנה ואת בת
בתה לא תקח, שתי אלו לא נזכרו בעונשים, ובמקומם אמר ואיש אשר יקח את אשה ואת
אמה, והיא היא, אלא אם נשא האם, אח"כ בא על בתה, קורא אני עליו ערות אשה ובתה
לא חגלה, ואם נשא הבת, ואח"כ בא על אמה, קורא אני עליו ואיש אשר יקח את אשה ואת
אמה, וכמו שנאסרו בת בנה ובת בתה של אשתו, כן אם נשא הבת נאסרו עליו חמותו נגד
בת אשתו כמו שאמרנו, ואם חמותו נגד בת בתה, ואם חמיו נגד בת בנה, שהרי אשתו בת
בתה של אם חמותו, ובת בן אם חמיו, וכיון שנאסרו בת אשתו מאיש אחר ובת בנה ובת
בתה, כל שכן בתו ובת בנו ובת בתו, שהן בכלל אשה ובתה והן זרעו כמו שאמר בי ערותך
הנה, ואותן שמאשתו אינן ערותו, כי אם שארה הנה, אלא שאין שריפה מסורסת בכתוב
רק בחמותו, והוא המקרא ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה, אבל אם חמותו ואם חמיו,
בת אשתו ובת בנה ובת בתה, ובתו ובת בתו ובת בנו מאנוסתו אין העונש מסורס בהן,
הולכנו חכמים ללמדם בגזירה שוב, זמה זמה הנה הנה, נאמר כאן זמה היא, ונאמר
אכל ערות אשה ובתה לא חגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח וגו' שארה הנה זמה היא (פרשה
י"ח ז'), מה להלן בת בנה ובת בתה אף כאן אם חמותו ואם חמיו, ומה כאן שריפה אף
מה כאן שריפה, וכן נאמר באשה ובתה שארה הנה ונאמר אכל בת בנו ובת בתו בי ערותך הנה,
בשריפה: אחרו ואחרן, לפי הפשט לפי שהכתוב הזה כולל כמה גופים בתה ובת בתה ובת בנה,
בתו ובת בתו ובת בנו, וחמותו ואמה ואם חמיו, אמר ואתהו בלשון רבים, שאם שבכ עם
גופים מחולקין כלם בשריפה. שוב מלאתי ב"כ פסיקתא זוטרתא ולמה הוסיפו הכתוב בלשון
אתהו משמע את שתייהן, כדי ללמדך על שתייהן דין אחד באשה ואמה ובתה והוא הדין
לדורות שנתוספו עליהן, בת בתה ובת בנה, אבל רבותינו ז"ל נתלקו ר' ישמעאל אומר ואתהו
אשת מהן, שאי אפשר לושר אחרף האשה שנשא ראשונה, שהרי בהיתר לקחה ולא נאסרה
עליו

ק ד ו ש י מ כ

תרגום אשכנזי קפא

אונטער אייך געדולדעט ווער-
דע . (נו) ווען יעמאנד איינעם
פיעהע בייאשלעעט, זאללער
דעם טאדעס זיין, אונד דאז
פיעה זאללט איהר אויך אום-
ברינגען . (נו) ווען איינע פרויא
זיך צו איינעם פיעה העלט, דאז
עס

זמה בתוככם: (טו) ואיש אשר
יתן שכבתו בבהמה מות יומת
ואת-הבהמה תהרגו: (טז) ואשה
אשר תקרב אל-כל-בהמה
לרבעה

תרגום אונקלוס

ר ש י

בהיתר ולא נאסרה עליו אלא אשה ואמה
הכתובין כאן שתייהן לאסור שנשא חמותו
ואמה ויש מרבתינו שאומרי' אין כאן אלא
חמותו ומהו איהן את אחת מהן ולשון
יוני הוא הן אחת: (טו) ואת הבהמה
תהרגו. אם אדם חטא נהמה מה חטאה
לאסור ולא נאסרה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל קל וחומר לאדם שיודע להבחין
בין טוב לרע וגורם רעה לחבירו לעבור עבירה. כיוצא בדבר איהו אומר אבד האבדון את כל
המקומות (דברים ח') הרי דברים ק"ו ומה אילנות שאינן רואין ואינן שומעין על שאת תקלה
ע"י אמרה תורה השחת שרוף וכלה המטה את חבירו מדרכ חיים לדרכי מיתה על אחת כמה וכמה:

חטאין ביניכון: (טו) וגבר די יתן שכובתיה
בבעירא אתקטלא יתקטיל וית בעירא
תקטילין: (טז) ואתחא די תקרב לוח בעירא
למשלט

ב א ו ר

עליו, ור' עקיבא אומר ואתהן שתייהן, שהכתוב מדבר ששכב עם חמותו ואמה, ואין ביניהם
אלא משמעות דורשין ופסע הכתוב, כי שוין שכלן בשריפה, ורשא אמר יש ביניהם חמותו לאחר
מיתת אשתו, שלדעת ר' עקיבא אינו חייב רק כששניהן בחיים, כהוראת מלת איהן, כלומר
בעוד שניהן בעולם החוטאת היא תשרף: ולא תהיה זמה בחוככם, בפ' אחרי פרשנו שמשכב
ערוות הללו מרבה שומאחזימה בנפש ביומא, ולכן אסר בהן ג' דורות למעלה וג' דורות למטה,
ולפי שכל ערוות זמה הן, ואפילו המחבונן בערוות אעפ"י שאינו בא עליהן, ממלא נפשו מחשבת
זמה, סמך כאן ולא תהיה זמה בחוככם, כאומר אני אלהיכם אונא זמה, ולכן אחס אשר
קשתי אהבם לי, לא תהיה זמה בחוככם: (טו) ואיש אשר יחן, לפי שהוא נגד הטבע
הטבעי האדם, שאפילו הנבע"ל לא יזדווגו ברבון למי שאינו ממוינס, אמר אשר יתן שכבתו לא
אשר ישכב כמו שאמר בשאר הערוות, וכן אמר באזהרה (פרשה י"ח כ"ג), וכן באזהרה אשת
איש (אס ב'), לפי שגם זה נגד דעת האדם בעבור הימם שפרשוהו (פסוק י') ובעבור
הזרע שיחשב על שם אב שלא הולידו: בבהמה, טעם ב"ת בנהמה, ולא אמר את כמו בכל
הערוות, פרשנו למעלה (פרשה י"ח כ"ג): מוח יומא, בסקילה כמו שיתנאר (פסוק ט"ו),
ולא אמר מות יומתו, שלא להשוות אדם ובהמה, לכן אמר מות יומת על האדם לבד, כי כן
בכתב בכל התורה לשון זה על עונש האדם לבדו, ולפי שלא יתכן להאמר על הבהמה, אמר
עוד ואת הבהמה תהרגו, ובסמוך יתנאר עוד, ואמרו רז"ל למדנו עונש לשוכב, לנשכב מניין,
ת"ל כל שוכב עם בהמה מות יומת (שמות כ"ב י"ח), אם אינו ענין לשוכב תנהו לנשכב,
אזהרה מניין הרי הוא אומר לא תחן שכבתך לא תחן שכיבתך, למדנו שאין דעת רבותינו ז"ל
לפרש לא תשכב או שכבתך על הנשכב, לא כדעת ראב"ע ז"ל שהבאנו למעלה (פרשה י"ח כ"ב):
ואת הבהמה תהרגו, אם אדם חטא נהמה מה חטאה, אלא לפי שנאה לאדם תקלה על ידה
אמרה תורה תסקל, ק"ו לאדם-שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחבירו לעבור עברה,
כיוצא בדבר איהו אומר אבד האבדון את כל המקומות וגו' (דברים י"ב ב'), הרי הדברי' ק"ו
ומה אילנות שאינן רואין ואינן שומעין על שאת תקלה על ידם אמרה תורה השחת שרוף וכלה
המטה את חבירו מדרכ חיים לדרכי מיתה עכ"ל, מפ"י רש"י ז"ל, וכן הוא שנוי בת"כ עם עוד
דוגמות אחרות: (פז) הקרב אל כל בחמה, כודון שמתקרבת אללה שחברע, וזה פי' לא
תעמוד

לרבעה אתה והרגת את האשה
ואת הבהמה מות יומתו דמיהם
בם: (יז) ואיש אשר יקח את
אחותו בת אביו או בת אמו
וראה את ערותה והיא תראה

עם איהר ביאוואהנע, זא
זאלט איהר דיא פרויא אונד
דאז פיה אומברניגען, זיא זאל-
לען דעס טאדעס זיין, זיא הא-
בען איהר לעבען פֿערווירקט.
(יז) ווען יעמאנד זיינע שווע-
סטער ניממט, זיינע האלבשווע-
סטער פֿאן פֿאטערליכער אָדער

מיטטערליכער זייטע, אונד זיא לאַססען זיך איינער דעס אַנדערן בלעסע געליסטען, זא

אזיט

תרגום אונקלוס

למשלט בה ותקטול יח אחתא ויח בעירא אתקמלא יתקטלון קטלא חיבין:
(יז) וגבר די יסב יח אחתיה בת אבוהי או בת אמייה ויחוי יח עריחה והיא

חתי

ב א ו ר

תעמוד האמור באזהרה, ושם פרשנו (לעיל י"ח כ"ג): כל בהמה, בין גדולה בין קטנה:
לרבעה, מנזאר (שם שם): מוח יומחו דמיהם בם, מנזאר למעלה, ולפי הפשט מה טעם
לומר על הבהמה שדמה זה ואין נשפכת דם בהמה דין וקטנון, ועוד כבר אמר והרגת את
האשה ואת הבהמה, ולמה חזר לומר מות יומתו, אבל לפי שזכרנו אמר מות יומת ואת
הבהמה תהרוגו, ובנשכנת אמר והרגת את האשה ואת הבהמה, ואיני יודע באיזו מיתה,
חכם על שניהם מות יומתו דמיהם בם, ומוסב על הזכר ועל הנשכנת ללמדנו ששתייהן בסקילה,
ודמיהם בם יתפרש כמו בכל העריות שנכתבן ולמד מאוב וידעוני שמכורש בהם סקילה, ולכן
בעל הטעמים הפסיק במלת הבהמה. ואם רבותינו ז"ל אמרו בזכר מות יומת בסקילה, אתה
אומר בסקילה, או בא' מכל המיתות שנתורה, ת"ל ואת הבהמה תהרוגו, נאמר כאן הריגה
ונאמר להלן (במסית) הריגה (כי הרוג תהרגו) (דברים י"ג י') מה הריגה האמורה להלן סקילה
(שנאמר וסקלתו באבנים ומת) (שם שם י"א), אף כאן בסקילה; לדעתי אין זה למוד גמור,
אלא ללמדו כלם מן מות יומתו דמיהם בם, אלא לפי שלשון הריגה נופל תמיד על מיתת סייף,
כמו הרגו נחרב (במדבר ל"א ח'), מן תאמר כי דמיהם בם יתכן גם על מיתה אחרת שאינה
סקילה כמו כאן, הולכנו להוכיח שלשון הריגה נופל גם על סקילה, כמו שמזינו במסית
ומדיח, ואחר שאינו שכולל גם סקילה, גם כאן פרושו כן לפי שנאמר דמיהם בם, ולא מלאו
בכל המקרא לשון הריגה על סקילה לבד במסית ומדיח, שאילו עיקר הלמוד ממסית ומדיח,
א"כ נשכנת שאמר והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו, יבוא ג"כ ממסית ומדיח,
והם ז"ל דרשו והרגת את האשה וגו' בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו וכו' ת"ל דמיהם
בם, ולהלן נאמר דמיהם בם (באוב וידעוני) מה דמיהם בם האמור להלן בסקילה (שנאמר באזן ירגמו
אותם) אף כאן סקילה, ועוד מה לורך כלל להכתב דמיהם בם, ועוד אם מות יומתו דמיהם בם שם
על האשה ועל הבהמה, היה לו לומר גם בפסוק שלפניו מות יומתו, או והרגת את האיש ואת הבהמה,
ועוד למה למדוהו ממסית ומדיח, ילמדוהו מן והרגת את האשה וגו' שנאמר בו כפי דמיהם
בם, ודוחק לומר לפי שמפורש שם סקילה, כך כ"ל: (יז) ואיש אשר יקח את אחיו, ככל
העריות שאין קדושין תופסין בהן אמר אשר ישכב וכאן אמר אשר יקח, וגם באחותו אין קדושין
תופסים בה, אומר אני שכל הכתוב מדבר לפי מקשנת הזכר עמה, ללמדנו אפילו אינו מכונן
לזנות, אלא שנושא אותה, וסבור שעושה כהוגן, נפשו הוא ויכרת כמו שיתבאר: בח אביו
או בח אמו, וכל שכן בת אביו ואמו: וראה את ערוחה, גם בזה שינה הכתוב מכל העריות,
לדעתי גם זה כפי מקשנתם, שאינן עושים למלאת תאוותם, ומתוקף יגרים הרע, אלא הוא
והיא חושבים שזוגם הגון, ושראוי לאדם צימר להזדווג עם אשתו, וזהו מלת ראה כל"ה קו,

שנזכר

את ערותו חסד הוא ונכרתו

איוט עם בלוטשאנדע, זיא
ואללען פאר דען אויגען איה-
רער נאציאן אויסגערקאטטעט
ווערדען

לעיני

תרגום אונקלוס

ר ש י

תחילת עריתיה קלנא הוא וישתיעון

(יו) חסד הוא. לשון ארמי חרפה חסודה.
ומדרשו אס חאמר קין נשא אמותו חסד
עשה המקום לבנות עולמו ממנו שנאמר
עולם

לעיני

ב א ו ר

שבוך לנלות ערותה יותר מערות שאר הנשים, וכן היא תראה את ערותו, שתבחר יותר להזדווג
באחיה מהזדווג עם אחר, וכמו בכל מקום אשר תראה (דברים י"ב י"ג), כי ראיתי בזנביו לוי
מלך (ש"א ט"ז א'), והתורה אמרה ערותה ערותו, לכי שבחמת הוא ערוה עליה והיא ערוה עליו
שמלת ערוה לננאי וכמ"ש (פרשה י"ח כ'), כי ערות האמות לולי שאסרה אותה חורה, היה עולה
על דעת האדם, שהיא ראויה לאדם ביותר מכל הנשים, שהם אהבים זו את זו מלד האחות,
ובהיותן מזרע אחד דומים זו לזו ויהיה השלום ביניהן, והנשים אשר יולידו ידמו להן ביותר,
וכמ"ש רמב"ן ז"ל (שם ו') שלולי חקי האם אין לאדם נשואים הגונים, כמו שישיא את בתו
לבנו הגדול ממנה, וינחילם בנחלתו ויפרו וירבו בביתו, והרי תחלת משחיתו של עולם כך היה,
האשה הראשונה לוקחה מכלע האדם, ובניהם נולדו עם נשותיהם, קין ותאומתו והבל ותאומתו,
ואילו לא חטא האדם, והעולם הי' עומד מבורך בתבניתו הראשון היו כל בני אדם נולדים זכר
ונקבה כאחד והם איש ואשתו, ויפה הוכחנו כן בבארנו לס' בראשית, וא"כ הנושא אמותו על
דעת זו, עושה כפי משבתו דבר הגון וטובה גדולה, שבוך זה מכל הנשים היותר יפות
וטובות: חסד הוא, גם זה כפי משבת הנושא אותה, שמעשה חסד הוא בעיניהם, וכמו
שאמרנו שסבור הוא והוא שעושין חסד זה עם זה וטובה גדולה, ואין המלה יולאת מידי פשוטה,
שכל מקום ענינה על הפלגת טובה, כי מלת לדק על שורת הדין במשקל נכון, ולכן נבדלים
שני השמות הללו, כי לדק תמיד על האמת והנוון כפי החכמה, וכמו שבארנו (פרשה י"ט כ'),
אבל חסד לפי שאינו אלא הפלגת טובה, אס עושהו לדיק, יעשהו בדרך לדק, ויפליג להטיב
עם הראוים לו, ואס עושהו רע, יפליג בטובה לרשעים נמוהו, ותהיה חסדו חטאה, וזה
לדעתי פי' לדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת (משלי י"ד ל"ד), הלדקה היא תרומם ותגדל
גוי, ואין כן החסד, שלפעמים חסד לאמים חטאת, אס לדקה רחוקה מהס, וכן חסד הנאמר
באן הוא לפי משבת האס והאמות, אבל כפי מדת הלדק הוא חטאה גדולה, ולכן ונכרתו לעיני
בני עמם, כן נראה בעיני. ובת"כ שנו חסד הוא, ושמא תאמר קין נשא את אמותו ת"ל חסד
הוא, והעולם מתחלתו לא נברא אלא בחסד, שנאמר כי אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים
פ"ט ג'), וענין המדרש הזה פשט הכתוב הוא, שאין בונתו שהולך להיות כן לבנות העולם
ממנו כנראה מפי' רש"י ז"ל, וכמו שתרגם יב"ע, אלא גם לדעתם חסד הוא שנ על ואיש אשר
יקח שהוא חושב כן, ושמא תאמר והרי אמת הוא שנשא קין אמותו, ועל זה אמר אינו דומה
העולם מתחלתו לע"ה, שמתחלה לא נברא אלא בחסד, ואחר שנתקלקל בחטא האדם, חכרת
הנפש העושה זאת. אבל רש"י ז"ל פי' חסד הוא, לשון ארמי חרפה חסודה, וכן פי' רבינו
חננאל חסד לאומים חטאת לשון חרפה, ובכר השיב רמב"ן ז"ל ואמר רחוק הוא להיות מלת
חסד בלשון הקדש משמש בהפוכים כאלה, והבנובים משנחיים ומהללים במלת חסד, אבל
מיסודא בלשון ארמי לשון אמת, וגם אותו הלשון מבדיל ביניהם, זה מתורגם חסדא זה
מתורגם מיסודא, ועל פי' רבינו חננאל אמר שלדעתו הוא לשון הפסוקות, כי לדקה וחסד
נזכרים בפסוק זה, והם האמים התאומים הנזכרים בכל מקום, כמו רודף לדקה וחסד (משלי
כ"א כ"ב), אני ה' עושה חסד משפט ולדקה בארץ (ירמי' ט' כ"ג), ודבריו נכונים, אלא
שהוא ז"ל פי' חסד הוא איש חסד הוא, כלומר שהיה ראוי לו לעשות חסד עם אמותו להשואף
לבעל, והוא עוכר אותה על כן יכרת, ואין פי' זה מתוק לחיד. וכן מה שפי' על וראה את
ערותה, לפי שהאס והאמות ישנים יחד, ואינו לריך לנלות זוליה, גם כזה אין טעם, ונראין

תרגום אשכנזי

קדושים כ

לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּים עֲרוֹת אַחַת וְגִלָּה
עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: (יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב
אֶת־אִשְׁהַ דְּוָה וְגִלָּה אֶת־עֲרוֹתֶיהָ
אֶת־מִקְרָהּ הָעֵרָה וְהוּא גִלָּתָהּ

ווערדען, ער האט דיא בלעסע
זיינער שוועסטער אויפגעדרעקט,
פֿיערדיענט זיינע שטראפֿע.
(יח) ווען יעמאנד איינע פֿרויא
בעשלעפט, דיא איהרע רייניג
גונג האט, ער דעקט איהרע
בלעסע אויף, אונד בעריהרט
איהרע בלוטקוועללע, אונד זיא
ווייל.

אח

תרגום אונקלוס

ר ש י

לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּהוֹן עֲרוֹת אַחַתְּהָ גִלֵּי חוֹבִיָּה
יִקְבֵּל: (יח) וְגִבְרֵי דִי יִשְׁכַּבְּ יַח אַחְתָּהּ
מִסְאָבָא וַיְגִלֵּי יַח עֲרִיחָהּ יַח קִלְנָה גִלֵּי וְהִיא
חגלי

עולם חסד יפנה (תהלי'ט"ט): (יח) הערה.
גלה וכן כל לשון ערוה גלוי הוא והוי'
יורדת בתיבה לשם דבר כמו זעה מגזרת
לל קס ולא זע (אסתר ה') וכן אחוה
מגזרת

ב א ו ר

הדברים כמו שפרשנו, ותראה שזכר קיחה באחיותו ובאשת אחיו, כי בשתי אלה יוכל להתגלל
שכונותו לטובה, וכמ"ס (פסוק כ"ח), ומהן נדע לשאר הערויות שכל אופן חייב העובר, אפילו
לא התכוין לזמה ולזנות, כשעובר על חקי הקב"ה, יכרת. [א"ה, בתרגומי הלכתי בשעת רא"י
ז"ל, וכמו שתרגם האונקלוס קלנא הוא, וכ"מ פשטות הכתוב, שגם להודיע תועבת העושה,
כמו זמה היא, חבל עשו, תועבה עשו, אביו ואמו קלל, וכן כלל, ודברי הרב המנאר נ"י
רחוקים בעיני מדרך הפשט]: לעיני בני עמם, לדעתי חזר להזכיר בפרשת העונשין חייבו
בריות, כמו אחותו עם כל הנזכרים אחריה, אעפ"י שעל כלן כבר אמר למעלה כי כל אשר
יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם (פרשה י"ח כ"ט), בעבור
שהסיף בכל אחד עונש בידי שמים שנאחותו הוסיף לעיני בני עמם, לא כמו כרת של איכל
חלב ודם וכיוצא, אלא לעיני בני עמם, ואם אין אנו משיגין ענין זה, למדנו הכתוב הכלימה
שחגי הנפש לע"הב, שאין הכרת בסתר ואין רואה אלא לעיני בני עמם יכרתו, ואינו יודע
אם ללמד על ענמו ילא, או על כלל הכריתות, שכלן נענשין לעיני בני עמם. ורמב"ן ז"ל פ'י
שתמות בנוער נפסם, בענין שיראו ויבינו יחד כי יד ה'עשתה זאת: ערות אדוחו גלה, כלומר
אם הוא מתחכם ומאמין כי חסד הוא, אינו גורתי שהיא ערוה עליו, כמו שאמר ערות אחותך
נת אביך וגו' לא תגלה ערותך, ולפי שגלה ערותה עונו ישא, וכבר פרשנו (פרשה ד' ב' וי"ז
כ"ח), ענין מלת עון וכל הנושא אחותו ומחשבו כי חסד הוא, עון הוא, ועון ההפך מחסד,
כי הפלגת טובה בדרך לדק שהוא החסד הנכון, נקרא ישר ומשרים, כמו אז תבין לדק משפט
ומשרים (משלי ב' ע'), וההפך מן ישר הוא עון, והרי הוא ההפך מן חסד הוא, וטעם שזכר
הוא לבדו, לפי שמוסב על אזהרה שעבר שגא' בה ערות אחותך וגו' לא תגלה, וכן ערות
אחותו גלה, והיא בכלל כמו באזהרת כל הערויות, ולדעת רמב"ן ז"ל עונו ישא כל אחד מן הנזכרים,
וטעמו שיהיה החטא ההוא דבוק בו מן העת ההוא, מעשיו לא ילתיחו, ורבנה בו האלה ויחלה
עד ישמד ככרת, ולפרושנו עונו ישא עד בוא היום שיכרת לע"הב אם לא עשה תשובה: (יח) אח
אשה דוה, לשון מחלה שהיא מולה מדם היוצא מגופה, וכולל דם נדות ודם זיבה, שנשתייחן
היא דוה: אח מקרה הערה, ת"א ז"ל ית קלנא גלי, גם רא"י ז"ל פ'י הערה גלה, וכן כל
ל' ערוה גלוי הוא, והוי' יורדת בתיבה לשם דבר, והדבר קשה שהוא עלמו וגלה את ערותה,
ויכפיל הכתוב דבר אחד בשני שמות של גלוי, כי על גולה את ערותה ת"א ז"ל ויגלי ית עריתה,
ועוד איך ת"א ל' למדו רבותינו מהערה שאינו לריך גמר ביאה ונחלקו על ההערה י"א זו נשקת
שמש וי"א זו הכנסת עטרה, אם הערה גלוי כמו וגלה את ערותה שנאמר בכל הערויות, ולא
למדו ממנה מה שלמדו מן הערה, אבל לפרושנו על שם דבר ערוה, שהוא שם לאנרים הנכבדים
באדם למשפחות, יהיה הערה פעל נגזר משם ערוה, מורה על הגעת האבר באקור שלה, שהיא
ערוה

ק ר ו ש י ם כ

אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם
מִקְרַב עַמָּם: (יט) וְעֲרוֹת אֲחֻת
אִמָּךְ וְאֲחֻת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה כִּי
אֶת־שְׂאֵרוֹ הֵעֵרָה עִוְנָם יִשְׂאוּ:
(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דָּדוֹ

ערוה

ת ר ג י ם א ש כ נ ו י ק פ ג

וויללינעט דאָרין, איהרע בלוט=
קוועללע אויפצודעקען, זא זאל=
לען זיא ביי דע אויס איהרער
נאציאָן אויסנערשטעט ווער=
דען. (יט) דיא בלעסע דיי=
נער מוטטערשוועסטער אָדער
דיינער פֿאַטערשוועסטער,
זאללסט דוא ניכט אויפֿדעקען,
דאָ הייסט, דיא בלעסע זיינער
בלוטסֿערוואַנדטען בעריהרן,

זיא מיססען איהרע שטראַפֿע ליידען. (כ) זוען יעמאַנד זיינעם פֿאַטערברודערס פֿרויא בע=
שלעפֿט

ת ר ג ו ם א ו נ ק ל ו ם

תְּגִילֵי יִת סוֹאֲבַת דְּמָהָא וַיִּשְׁתַּיְצוּן תְּרוּיָהוּן
סִגוּ עִמָּהוּן: (יט) וְעֲרִית אֲחֻת אִמָּךְ וְאֲחֻת
אָבִיךָ לֹא תִגְלֵי אֲרִיִּית קְרִיבִיָּה גִלֵי חוֹבִיָּהוּן
יִקְבְּלוּן: (כ) וְגִבֹר דִּי יִשְׁכּוּב יִת אֲתֵר
אחבויה

מן האב: (כ) אשר ישכב את דודתו. המקרא הזה בא ללמד על כרת האמור למעלה שהוא

ר ש י

מנורת אה והעראה זו נחלקו בה רבותינו
יש אומרים זו נשיקת שמש ו"א זו הכנסת
עטרה: (יט) וערות אחות אמה - שנה
הכתוב באזהרתן לומר שהזהר עליהם בין
על אחות אביו ואמו מן האב בין על
אחיותיהן מן האם אבל ערות אשת אחי
אביו לא הזהר אלא על אשת אחי אביו
מן האב: (כ) אשר ישכב את דודתו. המקרא הזה בא ללמד על כרת האמור למעלה שהוא

ב א ו ר

ערוה, ולפי שזה הוראתו למדנו שכל הנגיעה באבר זה במקור שלה או בהכנסת מקצתו חייב
וחולקים מהו הכנסתו שחייב עליו, ולכן חזר הכתוב וזכר בפרשה זו נדה, אעפ"י שלא הוסיף
בעונש, כי כרת שלה אמור בפרשה שלמעלה, ללמדנו על ההעראה שיתחייב בה, וינחה מן
הכלל ללמד על כל העריות שבהעראה לבד חייב, ומלאון חכמים שאמרו והערה בה, נראה שלא
פרשוהו גלוי אלא הכנסת אבר, ונכתב דין זה בנדה לפי שהיא אשתו המותרת לו, והייתי אומר
שטעם הערה הוא בעבור הזרע, שלא יוליד ממנה וולד הנוצר בדם נד', לכך פ"י שעל ההעראה
לבד חייב, וכל שכן בכלן. [ג' א"ה, לשון ערוה לדעת אנקלוס ורש"י ז"ל יסול על המקום הראוי
להתכנסות, והפעל ממנו על גלוי המקום ההוא, ויהיה א"כ באור הכתוב וגלה את ערוה,
שהסור הכסוי מעל המקום הראוי להתכנסות, ורז"ל שדרשו לשון הערה על התחלת הניאה,
סתוהו מלאון דנקות, כמו שאמרו על כמעט איש, כאיש המעורה בלויה שלו, כלומר הדבק
באשתו פה כנגד פה (עיין רד"ק ש"ש ערה)]: והוא גלחה, לפי שאמר הערה, שמש תאמר הוא
לבד חייב לפי שהערה, לכך אמר והיא גלחה את מקור דמיה, בדרך לגלות ערוה, כלומר אף
היא חייבת שנתרמה שיערה בה, ואם העראה גלוי או דנקות היה אפשר לומר גם עליה והיא
הערתה את מקור דמיה: (יט) וערות אחות אמה, בפרשת אחרי הקדים אחות אב לאחות אה,
וכאן הפך הסדר, אולי ללמדנו שהן שקולין, לפי שהמשפחה מתייחסת לאב, הודיע שאבר אמו
גם היא חסורה באיסור חמור כזה: לא חגלה, כבר נאמרו אזהרות הללו בפרשת אחרי מות,
ואם ללמד העראה, ובעונש ישאו, היה לו לומר ואיש אשר ישכב עם אחות אביו וגו' כמו שבא
הלשון בכלן, מכאן למדו רבותינו, בין שהיא אחות לאביו מאב בין מאם, ובין שהיא אחות לאמו
מאניה או מאמה כלן בכלל האזהרה הן, ואין כן אשת אחי אביו פמו שיתבאר: שארו הערה,
אמר כי את שארו הערה לשון יחיד, לפי שלשון העראה אינה אלא בזכר כמו שפרשנו (פסוק י"ח)
ולפי שלא זכר את הנקבה כמו בנדה, הוסיף לומר עונש ישאו לשון רבים היא והיא, ועונש ישאו
פרשו למעלה (פסוק י"ז), ונאמר כאן פעם שנית העראה, וכבר הוקשו העריות כלן לנדה,
אמרו רבותינו שבא ללמד העראה בזהמה שחייב עליה, ומליכה זו כבר פרשנו (פסוק י"ז):
(כ) דדחו, אשת אחי אביו, אבל אשת אחי אמו אינו מזהר עליה, כי בפירוש כתוב ערות

אפי

תרגום אשכנזי

קדושים כ

עֲרוֹת דָּדוֹ גְּלָהּ הַטָּאָם יִשְׂאוּ
עֲרִירִים יָמָתוּ: (כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר
יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אָחִיו נָדָה הוּא
עֲרוֹת אָחִיו גְּלָהּ עֲרִירִים יִהְיוּ:

ושמרתם

שלעפמ, דא האט ער דיא
בלעסע זיינעם פֿאַטערברו:
דערס אויפֿגעדעקט, זיא מיס:
סען איהרע שטראפֿע ליידען,
זאללען קינדערלאָן שטערבען.
(כא) ווען יעמאַנד זיינעם ברו:
דערס פֿרויא ניממט, דיא וויא
איינע פֿרויא אין דער רייניגונג

אַנצוועהען, דער האט דיא בלעסע זיינעם ברודערס אויפֿגעדעקט זיא זאללען קינדערלאָן
בלוי

תרגום אונקלוס

רשיי

אֲחֻבְיָהִי עֲרִירָא דְאַחְבֻּיָּהִי גְּלִי חוּבְיָהוֹן
יִקְבְּלוֹן בְּלֵא וְלֵד יְמוּתוֹן: (כא) וְגַבְרָא דִּי
יִסֵּב ית אַתָּת אַחוּהִי מְרַחֵקָא הִיא עֲרִירָא
דְאַחוּהִי גְּלִי בְּלֵא וְלֵד יְהוֹן: (כב) וְחַטְרוֹן
יח

בעונש הליכת ערירי: ערירים. בתרגומו
בלא ולד דומה לו ואנכי הולך ערירי
(בראש' ט"ז) יש לובנים קוברן אין לו בנים
מת בלא בנים לכך שנה בשני מקראות אלו
ערירים ימותו ערירים יהיו ערירים ימותו
אם יהיו לו בשעת עבירה לא יהיו לו
בשימות לפי שקוברן בחייו ערירים יהיו
ואם אין לו בשעת עבירה יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשיו: (כא) נדה היא. השכיבה הזאת

כמו שהוא עכשיו: (כא) נדה היא. השכיבה הזאת

באר

אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דדתך היא (פרשה י"ח י"ד), הרי שלא הזהיר על אשת
אחי אשו, ולכן לא נאמר באזהרה ערות דודך לא תגלה, כמו כאן שאמר ערות דודו גלה,
ש"כ היה בכלל דודו מאב ודודו מאם: ערות דודו גלה, אעפ"י שהיא אינה שארו, בניאה זו
גלה ערות דודו, וקבלו רבותינו שאינו מזהיר אלא על אחי אביו מאב, אבל אשת אחי אביו
מאם אינו מזהיר עליה, ולמדוהו מג"ש נאמר כאן ערות דודו גלה, ונאמר להלן או דודו או בן
דודו יגאלנו (פרשה כ"ה מ"ט), מה להלן מן האב אף כאן מן האב, ולשון הכתוב מעיד, שאזהרה
לא קראו דודו מטעם האמר, וכאן קראו דודו ולא אחי אביו למעט אחי אביו מאם: הטאם ישאו,
על המזיד יאמר ג"כ טעם כמו שבארנו (פרשה ד' א'): ערירים ימתו, המקרא הזה בא ללמד
על כרת האזור לאעלה שהוא בעונש הליכת ערירי, מפי' רש"י ז"ל, וזה על דרך האומר שהכריתות
האמורות בתורה הן בע"הו שמת בקובר ימים ושזרעו נכרת, אבל אם הכרת הוא בע"הב, כמו
שנראה מפרשת המולך, הודיע בפרשה זו של עונשין, שמלבד הכרת הנאמר בפרשת אחרי מות על
העריות בכללן, יש גם בע"הו עונשין, קלתן ע"י ב"ד כמו חייבי סקילה ושריפה וחנוק וקלתן בידי שמים,
והוסיף באזהרתו עונו ישא, וכן באחות אב ואחות אב, שתרנן בו בע"הו האלה והקללה, כמו שכתבנו בשם
רמב"ן ז"ל, ובזכוב עם דודתו, חטאו ישא, ועוד ערירים ימותו, וכן באשת אחיו, ותראה לפרוטנו
שכל האזהרות שבפרשת אחרי חזר וזכרן כאן להוסיף בעונש, ואותן שלא נזכרו בכלל הנזכרות
הם למיתת ב"ד, לבד אשה אל אחותה שלא נשנית כאן, לפי שהיא נכרת לבד, ולא עונש
בע"הו לא בב"ד ולא בדין שמים: ערירים, בתרגומו בלא ולד, ויפה פי' רש"י ז"ל מלה זו
בפרשת לך לך: (כא) ואיש אשר יקח את אשת אחיו, בין אשת אחיו מאביו בין אשת אחיו
מאמו, וגם כאן זכר לקותן, אעפ"י שאין קדושין תופסין בה, לפי שהתיר אשת אחיו במקום
מלוה, אם אין לו בנים, להקים שם לאחיו, שמה תאמר לקחתה אפילו במקום בנים, להטיב
עם בני אחיו להיות להם לאב, ולהטיב עם אלמנתו, בין אחיו מאביו בין מאמו, שהרי אם
אין בנים היה מלוה לקחתה, לכן אמר נדה היא, תחשבה ותדמנה לנדה, שהיא אשתך
המתרת לך, ובשתפסוק זוכה תחזור להיות מותרת לך, ובימי נדותה אסורה עליך אסור חמור,
כן אשת אחיך נשים בנים היא ערוה לך, כך נראה לי לפי פשוטו של מקרא שמדמה הנשים
שהן לפעמים מלוה ולפעמים אסור כרת. וראש"ע ז"ל פי' הנדה אסורה גם תבא עת להיות
מותרת, וכן יתכן באשת האב, וכן כתב רבינו טוביה בר' אליעזר בס' פסיקתא זוטרת:
ערירים יהיו, זהו העונש בע"הו כמ"ש (פסוק כ') ונרת מפורש בפרשת אחרי מות, אמר רש"י

ק ד ו ש י ם כ

(כז) וְשָׁמַרְתֶּם אֶת-כָּל-הַקְּתוּי וְאֶת-
כָּל-מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-
תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי
מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ: *
(כח) וְלֹא תִלְכּוּ בַּחֲקֵת הַגּוֹי אֲשֶׁר-
אֲנִי מְשַׁלְּחָה מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת-כָּל-
אֱלֹהֵי עַשׂוּ וְאֶקְיֵן בָּם: (כד) וְאָמַר
לְכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת-אֲדָמַתֶּם

שְׁבִיבוּ

ואני

ת ר ג ו ם א ש כ נ ו י ק פ ד

כלי יבען. (כז) בעאבא בטעט
אללע מיינע געזעמטע אונד
רעכטע, אונד האלטעט זיא,
דאמיט דאז לאנד אין וועלכעס
איך אייך פֿיהרע, אום דארין צו
וואהנען, אייך ניכט. אויס-
שפיע. (כח) פֿאלגעט ניכט דען
געזעטצען דעם פֿאלקעס, וועל-
כעס איך פֿאר אייך אויסטרוי-
בע, דען עבען ווייל זיא דיעזעס
אללעס געטהאן, עקעלטע מיך
איהרער. (כד) אונד דעסוועגען
שפראך איך צו אייך: איהר
זאללטיענער ערדרייך איינ-
נעה-

ר ש י י

מנודה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו לאסור
הערא' בה כנדה שהעראה מפורשת בה את
מקורה הערה: (כג) ואקון. לזון מיאוס
כמו קנתי בחיי (שם כ"ז) אדם שהוא קן
במזונו:
והבדלתם
ואמרית לבון אתון תירחון ית
אריהון

ת ר ג ו ם א ו נ ק ל ו ם

ית כל קימי וית כל דיני ותעבדון יתהון
ולא תרוקון יתכון ארעא די אנא מעיל
יתכון תמן למיתב בה: (כג) ולא תרוקון
בנימוסי עממיא די אנא מגלי מן קדמיכון
ארי ית כל אלין עבדו ורחיק מימרי יתהון: (כד)
אריהון

ב א ו ר

ז"ל יש לו בניס קוברן, אין לו בניס מת בלא בניס, לכך שנה בשני מקראות אלו ערירים ימותו
ערירים יהיו, ערירים יהיו אס אין לו בשעת העבירה לא יהיו לו כשימות, לפי שקוברן
בחיו, ערירים יהיו אס אין לו בשעת עבירה, יהי כל ימיו כמו שהוא עכשיו, והס דברי התלמוד
(יבמות ד' ג"ה ע"א) וכפי הפשט: (כב) ושמרחתם, למעלה (פסוק ח') הזהיר על השמירה
והעשייה, והחמיר בעונשין על היחודים העובדים, בריתות ומיתות ז"ד, ועכשיו חזר והזהיר
עליהן בעבור טומאת הארץ, שאס ילכו בחקית הכנענים והמצריים יגלו ממנה, ולא חפן ה'
בה, כי אס נישבת ישראל על הארץ, שעי"כ יהי המקלש על תלו ושכינתו בליון, על כן אמר
ולא תקי' אחכס הארץ, כלומר השמרו שלא תקיאו אתכם, כי אני מביא אתכם שמה לשבת בה,
לא להגלות ממנה, וכמו שבארנו (פרשה י"ט כ"ח): (כג) ולא חלכו בחקת הגוי, ידבר על
הכלל שלא ילכו בחוקות הכנענים, שאס יעשו להם חקים כאלה יגרמו שתקיאו אותן הארץ,
וגם זה מבואר (שם ל'): כי אח כל אלה, כמו עבודת המולך והכשפים והעריות: ואקץ בש,
פי' ראב"ע ז"ל דרך משל, כמו ותקצר נפשו (שופטים י' ע"ו), ולדעתי הוא כמו וימאס מאד
בישראל (תהלים ע"ח נ"ט), וקשה ממנו ואקון, כמו ונפשו קלה בלחם הקלקל (במדבר כ"א),
וכן ואקון כס שנחשבו לפני כדבר נתעב ומגואל, ומאסתי כס שיצנו עוד בארץ אשר אני שוכן
בה, ואינו כמו ויקולו מפני בני ישראל (שמות א' י"ג), ויקץ מואב מפני העם (במדבר כ"ג),
כי כל שאחריו ב"ת פרושו כמו שאמרנו, וכן אמרו בת"כ ואקון כס, כאדם הקן ממזונו, שאינו
סוגל שיהיה עוד לנגד עיניו: (כד) ואמר לכם, לוייתי לכם שתירשו את אדמתם, כי ירושת
הארץ וישיבתה מלזה גדולה, ונזכרת בכמה מקומות בתורה, ומטעם הגדול שבחננו למעלה
(פסוק כ"ג), והרמב"ן ז"ל בתוספותיו על מגין המלות מנחה במקוה רביעית, ורמב"ם ז"ל שלא
מנחה הוא לפי שלדעתו לא נהגה רק בימי משה ויהושע, ואינה מלזה לדורות, וסוף סוף
בשעשה חקי' הנורמים גלות אנו מנעלין מלות שיבת הארץ: אחס חירשו את א-ס-ח-ז, על

נעהמען, איך ווילל עס אייך צום בעזיטצע איינגעבען, דאז לאנד, וואָרין טילך אונד האָי זיג פליסט; איך בין דער עוויגע, אייער גאָטט, דער צווישען אייך אונד אַנדערן פֿעלקערן איינען אונטערשיעד מאַכט. (כה) איהר מיסט אַלזאָ אייך איינען אינטערשיעד מאַכען, צווישען ריינעם אינד אונרוי־נעם פֿיהע, צווישען אונרוינעם אונד ריינעם געפֿליגעל, אונד אייך ניכט זעלבסט צום גרייל מאַכען, דורך פֿיה, געפֿליגעל,

וַאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לרֶשֶׁת אֶתְהָ אָרֶץ זֶבֶת הַלֵּב וּדְבַשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים: (כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטְּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבְעוֹף־וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־

הבדלה אָדער אויף ערדען קריַענרעם, דאז איך אייך, אַלס עט־

רשׁי

תרגום אונקלוס

(כה) והבדלתם בין הטהורה לטמאה. אין לריך לומר בין פרה לחמור שהרי מובדלין וכרין הם אלא בין טהורה לך לטמאה לך בין שנשט רובו של סימן לנשט חלו זכמה בין רובו לחלו מלא שעה: אשר הבדלתי לכם לטמא. לאסור: ואבדיל

אַרְעֵהוּן וְאָנָא אֶתְנִינָה לְכוּן לְמִירַת יְתָה אַרְעַ עֲבָדָא הַלֵּב וּדְבַשׁ אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ דִּי אַפְרָשִׁית יִתְכוּן מִן עַמִּמָּיָא: (כה) וְתַפְרְשׁוּן בֵּין בְּעִירָא דְכִיָּא לְמַסְאָבָא וּבֵין עוֹפָא מְסַאָבָא לְדְכִיָּא וְלֹא תִשְׁקְצוּן יַת נַפְשֹׁתְכוּן בְּבְעִירָא וּבְעוֹפָא וּבְכָל דִּי תִרְחִישׁ אַרְעָא דִּי אַפְרָשִׁית לְכוּן לְסַבָּא

באור

כל פנים תירשו את אדמתם, אם ילכו מארלם מוטב, ואם לאו תקחו אותה מידם במלחמה: ואני, אם הם גויים גדולים ועלומים מכס, אין בכך כלום, כי אני אתננה לכם, אני אכניע אותם, עד שתירשו את הארץ ירושת עולם: וזה, כמו מן קמה קמת רעד, (דברים כ"ג ב"ה), כן מן זבה זבת חלב, ובארנוהו (פרשה ט"ו ב'), שנופל על הלמה היוולדת מאליה, ואי אפשר לה להשאר בנוף שהיא מכונסת בו, שמרוב החלב שבהמות יזוב מאליו, ומרוב עסיס שבהמות יזוב לחוץ: ודבש, מתיקות הפירות ובארנוהו (פרשה ב' י"א): אני ה' אלהיכם, העושה נפלאות למעונכם, אני אתן את ארלם בידכם: אשר הבדלתי וגו', להשכן שכינתי בתוככם, ובחרתי בארץ הזאת להיות מקדשי בתוכה, ועל כן לא תעשו מעשים שנעבורם תקיף הארץ אתכם: (כה) והבדלתם, וכאם שהבדלתי אתכם מן העמים, כן תבדילו אתם בין הנהגה הטהורה לטמאה, ובין העוף הטמא לטהור, אותן שהתירתי לכם יחשבו צעיונכם לטהורים, והאסורים לטמאים, ואם כלם מעשה ידי הם, ואין בהן שקוץ בעלם חלילה אל תשקלו את נפשותיכם וגו', לכם ישקלו אם תאכלום כי הבדלתי אותם לכם משאר המינין: בין הבהמה הטהורה, בנהמה הקדים טהורה לטמאה ובעוף הקדים טמא לטהור, לפי שבהמות משורשים הטהורים בתורה, והן עשרה מינים, ובעופות מסורסים הטמאים, והן כ"ד מינים: לטמא

